

l'ullal 41

tercera època

revista del cpfp
francesc bosch i morata
xàtiva
gener 2025

sumari editorial

participació de l'escola

Associacionisme, aliança dels
aprenents i futurs de la formació de
persones adultes (i).
*Encarna Such Cardona, Victoria
Vercher Bosch, Isabel Aparicio Guadas,
Paqui Borox López i pep aparicio
guadas*
Antonio El Herrero.
M. Navalón Juárez
Boig per tu.
Patrick Lemmers
L'aigua.
Adelina Balaguer
Convergència del Tùria i l'Orinoco a
través d'un capellà jesuïta.
Jorge Luis Velazco Osteicoechea
El sistema educatiu.
David Fayos
La història de Xiroi.
Vanessa González Bellver
Madre.
Marco Luengo Sobrino
Mai és tard per a una primera
vegada.
Juani Pérez Giner
Trufes "bio".
Enrique Sanchis
Vicentica Blasco, la història
d'una dona socarrada.
Família Sanchis-Blasco
Tots Sants o Halloween o un
barreig dels dos
Tot Sants. *Marisa Martí Blesa*
Com celebre Halloween. *Adrián
Gascó Palomares*
Dia de Tots Sants.
Dorina Novac-Chibzii
L'1 de novembre
*Samira Abjiou i Maryame
Naamaoui*
Tots Sants.
José Antonio Trujillo
Tots Sants.

Manuela Faus Olaminos
L'1 de novembre.
Jonatan Cano
1 de novembre.
Miriam Barberá Montell
Halloween.
Cristian García Valero
La festa de tots Sants.
Vanessa Vásquez Zapata
1 de novembre.
Toni Gómez Nava
Was it negligence, arrogancy or
irresponsibility?
*Rafaela Albero and María Roser
Llopis*
El raconet de la ciència.
Alejandro Miras Balaguer
Mireia Navalón Climent
Los premios Rei Jaume I, unos

grandes desconocidos.
Ricardo Montagut Huguet

escola oberta

La con-inspiració freireana: Paulo
Freire, el seu temps i la seva vigència
Jorge Osorio-Vargas

fotografies i dibuixos

editorial

Resiliència: capacitat de l'individu per a afrontar amb èxit una situa-
ció desfavorable o de risc, i, per a recuperar-se, adaptar-se i desenvolupar-se
positivament.

Està vist que la vida ens posa aprova al nostre planeta i als éssers que
vivim en ell. Constantment vivim situacions de guerra, maltractaments,
abusos, assetjaments, catàstrofes naturals... que ens causen desequilibris
físics i emocionals. La nostra salut mental és troba amenaçada sinó més
que la nostra salut física.

Amb el que estem vivint en la DANA del 29 d'octubre, ens ha que-
dat molt clar que malgrat viure en el segle XXI, qualsevol país, ciutat, poble
o ser viu no està totalment protegit ni estalvi de patir.

El planeta està viu i reacciona. Reacciona com sempre ho ha fet, amb
força, potència. Només falta que nosaltres, els éssers més intel·ligents del
planeta, ens capfiquem en modificar-lo, dirigir-lo i dominar-lo. A tot açò
si ens oblidem com és costum, de situacions passades, de desastres d'índole
diversa, de que l'aigua busca el seu camí cap a la mar i no respectarà res i
a ningú, doncs tenim l'amanida perfecta per a repetir cada cert temps el
mateix desastre.

Estem vivint moments difícils. Una catàstrofe de gran magnitud que
ha passat en un sol dia, costarà anys de superar. Poblacions senceres arras-
sades, morts i ferits, polígons industrials parats, escoles tancades i en risc
d'esfondrament, garatges negats i plens d'aigua contaminada, milers de
vehicles sinistrats totalment, contaminació de paratges naturals... Persones
sense casa, sense on sentir-se protegits, sense feina i el pitjor amb familiars
morts o desapareguts.

taller de premsa

Coordinació: Manuela Fuentes i Lorena Ordiñana
Consell de Redacció: Manuela Fuentes, Lorena Ordiñana,
Encarna Such, Victòria Vercher, i pep aparicio
Traducció i correcció: Manuela Fuentes i Lorena Ordiñana.
Coberta: Amparo Boscá Morant
Contraportada: Francesc Úbeda Bataller
Dibuixos i Fotografies: Alumnat Taller de dibuix i del centre.
Textos: Alumnat, junta de l'APAP i professorat del CPFPA
Francesc Bosch i Morata.
Text Escola oberta: *La con-inspiració freireana: Paulo Freire,
el seu temps i la seua vigència.* Jorge Osorio-Vargas, Universi-
dad de Valparaíso, Xile i Associat al Programa d'Educació de
Persones Joves i Adultes de la Universidad de Playa Ancha,
Xile. Membre de GIPE-CEAAL.
Traducció text Escola oberta: Manuela Fuentes

Com es pot encarar açò? Doncs segons els especialistes, les persones
que passen per una situació així, transiten per varies etapes. Primer les per-
sones es queden en "shock", no es creuen que, el que està passant siga pos-
sible, o que els estiga passant a elles. Després apareix la negació, seguida de
la ira i la ràbia. Açò dona pas a la desesperació, les persones veuen que tot
va molt lent, però encara tenen forces i vore si s'avança. És inevitable que
s'entri en una crisi emocional que els provoqui angoixa, tristesa i depressió
i per fi i després d'alts i baixos de recular i avançar, ve la reconstrucció, que
ja no serà mai com abans o com pensàvem.

En este últim pas de reconstrucció està l'acceptació, mitjançant la
qual la persona comprèn el que ha passat i s'adona que no ha pogut fer res
per a evitar-ho, intentant així alliberar-se del sofriment i del canvi traumà-
tic que ha viscut.

Tot este procés, el qual no totes les persones que viuen un mateix
trauma, en este cas la DANA, el senten i el superen igual. Superar i adap-
tar-se a una nova i distinta vida aprenent d'allò que ha passat i enfortint-se,
és el que anomenen resiliència.

Però esta resiliència la viuran també aquells i aquelles persones que
manen i organitzen, que tenen casa o cases, van de dinar o de copes, de
viatge, cobren tots el mesos, han tingut i tenen responsabilitats de les quals
no han estat a l'altura de les circumstàncies que amb esta catàstrofe s'ha
viscut, que es giten i dormen i s'alcen a l'endemà sabent que tot està com
cal en el seu món?

Possiblement la resiliència també entén de classes i categories socials
i personals.

Associacionisme, aliança dels aprenents i futurs de la formació de persones adultes (i).

Encarna Such Cardona, Victoria Vercher Bosch, Isabel Aparicio Guadas, Paqui Borox López i pep aparicio guadas, APAP Francesc Bosch i Morata

“... l'aprenentatge de l'assumpció del subjecte és incompatible amb l'ensinistrament pragmàtic o amb l'elitisme autoritari dels que es creuen amos de la veritat i del saber articulat.”

PAULO FREIRE

La formació de persones adultes i l'educació permanent i popular valencianes, en el període 1980-2007, es va caracteritzar per establir i verificar en les pràctiques educatives de llibertat la necessitat i l'interès de la participació, real i autèntica, de les persones joves i adultes, educandes i educadores, als processos d'aprenentatge que, en aquells moments, estaven planificant-se i/o implementant-se a diverses iniciatives d'educació permanent i popular: a les associacions de veïnes i veïns, a les comunitats cristianes de base, als casals de joves, als col·lectius de dones, als sindicats, als nuclis inicials d'alfabetització i educació de persones adultes... i aquesta necessitat i interès mostraven l'esperit de l'època i la urgència d'implementar formacions específiques i singulars arrelades al territori i a la ciutadania i fonamentaven aquesta tasca, immensa, en el requisit de promoure i incentivar l'associacionisme i, per tant l'aliança de les persones aprenents.

A partir dels períodes 2007-2015 i 2015-2024, aquesta necessitat i interès va anar desapareixent i l'esperit d'aquesta època era i és la tecnoburocratització, la mercantilització dels processos educatius i la supeditació dels aprenentatges a qüestions relacionades amb el mercat i, el pitjor de tot, la consideració de les persones adultes participants com a menor d'edat i el seu correlat, el procés d'infantilització extrema, en tots els àmbits i dinàmiques d'aprenentatge, qüestions totes elles amb una determinant deriva educativa i socio-cultural, econòmica i política, molt definitòria, sabotejar i neutralitzar la llei 1/95 de FPA i els decrets que la desenvolupen per tres vies: una formació del professorat tecnoburocràtica i allunyada de la realitat dels territoris, de les escoles, dels barris... unes sistemàtiques

instruccions d'inici curs, en molts aspectes il·legals, que conculquen per aquesta via la avantguardista normativa de FPA del País Valencià, quan és impossible anul·lar-les i, per últim, una deixadesa, manca de resistència i absoluta negligència per part del professorat i les seues associacions, els sindicats, les Universitats valencianes que, senzillament, miren cap altre lloc. Aquesta situació es dona en tots els centres públics i iniciatives socials de Formació de Persones Adultes anul·lant, d'aquesta manera, qualsevol dret a noves oportunitats, motiu del passat III CONGRESO ESTATAL EPA 2023 –organitzat per la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports, la Universitat d'Alacant...– i deixant el lema i la formació, les principis i els valors en una inqüestionable fal·làcia.

Això és el que possibilita, lentament, la prevaricació i la no-obediència envers un model educatiu i formatiu de persones adultes valencià i

democràtic, singular i específic pel camí de les instruccions –mesura de rang notablement inferior a ordres, decrets...– i dels fets instructius implementats als centres i associacions també, sobretot, per les orientacions que la cohort d'inspectores i inspectors s'encarreguen de posar en marxa per tal de configurar centres i ensenyaments com a establiments merament escolars i escolaritzants, *despolititzant l'educació*, neutralitzant el *partir de sí* de les persones joves i adultes en els seus aprenentatges i *impossibilitant la participació i l'associacionisme* als processos educatius, administratius i de gestió de les iniciatives educatives i, d'aquesta manera, impeding, com senyala Paulo Freire, el procés de la persona jove i adulta de: *'assumir-se com a ser social i històric, com a ser pensant, comunicant, transformador, creador, realitzador de somnis, capaç de sentir ràbia per que és capaç d'amar'*.

Dibuix: Carmen Roca Fernández

Antonio El Herrero. M. Navalón Juárez

Escultura vanguardista de bulto redondo o exenta, representa un cuerpo humano de profesión herrero trabajando en el yunque. Realizada en hierro, material duro, presenta una composición vertical, estática, inflexible y rígida. Su acabado permite dotar a la obra una identidad propia característica inconfundible de su autor Miquel Navarro.

Miquel Navarro nacido en Mislata (1945) es un escultor y pintor valenciano, entre sus obras más conocidas se encuentra Fuente Pública homenaje al río Júcar (conocida popularmente como La Pantera Rosa) el *Parotet, el Pirulí...* también es autor de Mantis escultura que se encuentra en Murcia y representa la metáfora entre la huerta y la ciudad, existe cierta semejanza entre ellas. El IVAM (Instituto Valenciano de Arte Moderno) alberga también algunas de sus esculturas y pinturas.

La escultura es de propiedad privada, regalo para Antonio un entrañable ciudadano de profesión herrero que, con el paso del tiempo, la llegada de la industrialización y las nuevas técnicas de producción, se convirtió en un empresario ejemplar y muy querido. Llegado el momento de la jubilación en reconocimiento a su trayectoria laboral, su hijo que siguió sus pasos le quiso homenajear regalándole la escultura “Antonio El Herrero” de Miquel Navarro, Premio Nacional de las Artes Plásticas en 1986 entre otros.

En la actualidad se encuentra ubicada presidiendo el gran legado sobre todo humano que transmitió a sus seres queridos, siguiendo la trayectoria su hijo y actualmente sus nietas y algunos biznietos.

Boig per tu. Patrick Lemmers

Mentre la “combi” avança per la carretera, arribem a un forat a l’asfalt i la cadira dura a la que estic assegut cau sota mi i surt disparat cap amunt abans de que el meu propi cos haja tingut temps suficient per caure també. Alguna cosa més de por que de dolor m’atravessa. Tothom està de nou completament despert després d’haver entrat col·lectivament en un tràngol sota el sol ardent equatorial, completament sense ventilació, per superar aquest viatge en un intent seriós d’una experiència extracorporal. Sota la meva cadira sent l’escataineig alarmat d’una gàbia on unes gallines passen aquest viatge en una posició de tercera classe. Més endavant, una de les dones velles murmura una cosa que sembla una maledicció al conductor i ràpidament es senya.

És quasi un miracle que aquesta cosa pugui desplaçar-se. Aquest model Asia Combi Coaster sona més a un dels especials del dia que trobem en les nombroses “xifes” que a alguna cosa que hauria de portar-nos sans i estalvis de tornada a la ciutat. A més, hi ha moltes més persones que seients. Intercalat al seient del darrere, entre un vell ostentós que intentava dormir durant el viatge i una jove molt embarassada, amb les cames doblegades matusserament cap un costat per donar espai a la gàbia de gallines, no crec que cap de nosaltres tres ho estan gaudint gaire sentir les parts suades del cos de l’altre per molt de temps més.

Però li somric a la meua esposa, que s’assenta en un banc addicional improvisat davant meu a la part davantera de l’autobús i condueix cap enrere a la mateixa velocitat imprudent per aquesta bella carretera de la selva peruana. Ella veu el meu malestar i el dels meus veïns i lluita per no riure en veu alta davant del que ha de semblar força còmic des de la seva perspectiva. Després de passar gairebé una setmana d’aventures a la selva, sense dutxa, sense rentadora, probablement tampoc no siguem un plaer olfactiu per als nostres companys de viatge. Però m’alegre que aquest autobús haja passat i ens haja recollit, tot i que era més que ple. Si no, hauríem hagut de buscar un lloc on passar la nit.

Ai, l’encant de “motxiltllejar”! La majoria de la gent probablement no pensaria en viatjar així, però per a mi aquesta és la manera d’experimentar el món d’una manera diferent del luxe i la facilitat amb què vivim a Eu-

ropa. No és comoditat el que cerque, sinó experiència. L’experiència d’una vida que no tinc a casa. Estic gaudint molt això, encara que el meu cos se sent incòmode en aquest moment.

Això es torna a emfatitzar quan la següent decoració al camí fa que el meu renyó esquerre siga víctima del colze punxegut del meu veí geriàtric. He de moure’m per una estona, perquè fa temps que no sent la cama dreta. És clar que aquestes furgonetes no estan fabricades tenint en compte la mida dels éssers holandesos. Un nadó dues files davant meu comença a plorar, però calla ràpidament quan li fiquen un pit a la boca. Per descomptat, ens aturem breument per recollir algunes persones més, ja que encara queda espai sense utilitzar al passadís.

A través dels petits altaveus de l’autobús sona l’èxit de l’estiu: *Loco por ti*. El text simple, poca cosa més que una extensió de la vibra del títol, no podria expressar millor el meu sentiment per la vida. Al ritme hipnòtic d’aquesta cúmbia popular i els tons gairebé psicodèlics d’un sintetitzador dels 80 que acompanya el cantant, correm cap a Iquitos mentre baixa el sol. Espero amb ànsies el següent pas en aquesta aventura!

L’aigua. Adelina Balaguer

Passejant pels prats, l’aire s’ompli de l’aroma dels pins.

Els arbres necessiten aigua, així com el riu que flueix amb vida.

Les plantes i els animals conviuen en harmonia,

mentre els núvols creuen el cel i anuncien l’arribada de l’aigua.

Quan arriba l’hivern, la terra i els rius es transformen:

s’omplin d’aigua i es preparen per alimentar la natura.

Els núvols creixen i porten la pluja esperada, les plantes,

abans marcides, reviu gràcies a aquesta aigua que tot ho renova.

Les plantes floreixen, els animals beuen i els peixos naden lliures.

L’aigua dona vida a tot: fa créixer les flors, ompli de verd els paisatges i sustenta el món.

Passejant per la natura, escoltem el riu i sentim la força de les muntanyes.

Respirem profundament l’olor dels pins i reconeixem que tot depèn de l’aigua.

Dibuix: Àngela Escribano Martínez

Convergència del Túria i l'Orinoco a través d'un capellà jesuïta. Jorge Luis Velazco Osteicoechea

José Gumilla [nascut Josep Moragues], va nèixer el 3 de maig de 1686, a Càrcer, actual província de València i va morir el 16 de juliol de 1750, en un lloc desconegut de les riberes de l'Orinoco, al territori de l'actual Veneçuela.

Va ser sacerdot jesuïta des del 13 de juny de 1704, missioner, explorador, geògraf, etnòleg, naturalista, escriptor, lingüista, superior de les missions de l'Orinoco i procurador provincial a Roma i a Madrid.

Dedicat a les missions de les planes de l'Orinoco va ser el creador d'un nou disseny missional, basat en l'obertura i la planificació, així com el diàleg amb els altres ordes religiosos, també dedicades a les tasques missionals al nou món. Crea la reducció de Sant Ignasi, als marges del riu Apure, també a Veneçuela.

Una de les seues estratègies més grans va ser la introducció del cafè, l'origen del qual es troba a Abissínia, Àfrica, i també del cacau, d'origen local americà. Tots dos grans van ser plantats amb l'ajuda dels indígenes, com a part del procés d'evangelització.

Este transcendental pas del Pare Gumilla tindria repercussions insospitades en l'esdevenir immediat de l'Amèrica tota, de sud a nord i d'est a oest amb la substitució del model de l'economia mineral basada en l'or i la plata en un d'economia vegetal basat en el cafè i el cacau. En les zones tro-

picals americanes com a importants productors alhora que consumidors i en els extrems sud i nord d'eixe mateix continent com a consumidors cada vegada més entusiastes, guanyaven presència a Europa.

L'èxit obtingut amb aquestes dos cultius va contribuir al fonament de la Reial Companyia Guipuscoana de Caracas, als principis del segle XVIII, on l'objectiu principal era de fer del cacau el tercer article més important d'exportació a Espanya, després de l'or i la plata. Moltes famílies del País Basc van anar a Veneçuela a fer fortuna, malauradament amb l'ajuda d'esclaus d'origen africà.

Hui mateix, a solament uns quilòmetres de la convergència dels rius Orinoco i Caroní, es troba el complex estudiantil Loyola-Gumilla, integrat per la Univesitat Catòlica Andrés Bello i el Col·legi Loyola-Gumilla, com un reconeixement a aquests dos pares jesuïtes, de molta importància per aquesta congregació religiosa. És així, com el nom d'aquest valencià viu al cor de l'Orinoco mateix i de les seues gents.

Fonts Bibliogràfiques: *Real Academia de la Historia*.

Gravat: Milagos Vayá Ferrando

El sistema educatiu. David Fayos

El sistema educatiu ha canviat molt d'ençà que vaig començar la meua formació a l'escola o l'institut. Encara que desconec el funcionament de l'actual, sé que tant la modernització de les aules com el comportament del professorat amb l'alumnat han evolucionat favorablement. Com a mostra, la connotació religiosa que hi havia abans, com resar el pare nostre abans de les classes, ha passat a ser opcional, havent ofertes educatives aconfessionals.

Cal recordar que el treball en aquella època era més individual i, sols ocasionalment, en grups d'alumnes, tot el contrari del que passa hui en dia. Considere positiu el treball en equip tot i que l'individual ens assegura una evolució més igualitària en l'aprenentatge de cada alumne.

Convé subratllar que les diverses reformes educatives que canvien segons el color polític del govern no ajuden els alumnes en un ensenyament amb continuïtat lògica. Tant professorat com els alumnes han d'adaptar-se a les lleis que d'un dia a l'altre imposen els governants sols per interessos polítics.

Malauradament, les associacions de mares i pares no sempre són escoltades i són fonamentals en l'educació dels nostres joves. És per això que crec necessari la reunió periòdica de tots els implicats per a crear un sistema educatiu sòlid que cobrisca i millore les necessitats dels nostres joves.

La història de Xiroi. Vanessa González Bellver

Xiroi un gosset, és el gosset de la meua germana, està coixet i és xicotet. D'eixos gossets que no creixen.

Xiroi, com el seu nom indica és alegre i li agrada jugar molt. Com que està coixet, la meua germana el passeja amb un carret de gossos, però només el du amb el carret quan té que fer trajectes llargs, ja que el veterinari li ha dit a la meua germana, que Xiroi ha de caminar vint minuts al dia per a que no es quede privat.

Xiroi va arribar a la vida de la meua germana perquè era el gos del seu nuvi, quan la meua germana Àngela i el seu nuvi Òscar es van barallar, ella li va dir que volia quedar-se'l i Òscar li'l va donar com si fora un "trasto".

La veritat és que a Xiroi quedar-se amb la meua germana li va canviar la vida per a bé, perquè la veritat, no estava gens ben cuidat amb qui estava. A més a més el pobre animalet venia d'una protectora, és a dir mai havia tingut una bona vida i la prova és que estava coixet, senyal d'haver patit algun accident o maltractament.

Xiroi ens canviat la vida a tots i ens fa ser millors persones.

Collage: Mª Luisa Martí Blesa

Esa madre que ha tenido una fortaleza para cambiar a mejor,
Y que hace magia para mejorar las cosas.
Sin dinero y con problemas, fuiste auténtica,
nos llevaste al salón del manga en secreto y por sorpresa
¡Como lo disfrutamos!

Fuiste la luz que me
cambio la vida,

llevándome al centro
y llenándome de sabiduría
con la poesía.

Fuiste valiente al re-
solver la salida de los demás
hijos

para poder seguir vi-
viendo tranquila, aunque te
duela.

Fuiste mi inspiración
para hacer poesía y te doy
gracias con todo el corazón.

Actúas con paciencia y
dedicación para mejorar las
dificultades.

Has sido valiente para
conseguir superar todos los
cambios

Con la calidez que me
diste en los momentos más
malos y en los más buenos
te doy gracias con todo mi
corazón.

Hola, soc Juani i tinc seixanta-quatre anys. Treballe en un magatzem de taronja al meu poble i he decidit escriure este text per a contar-vos i compartir amb vosaltres com va començar la meua idea de vindre a l’escola d’adults de Xàtiva.

Jo no dispose de massa temps al llarg de la setmana, perquè treballe en un magatzem i allí no tenim horari, les jornades poden ser llarguíssimes i no sabem mai l’hora d’entrada i d’eixida quina va a ser. Així que sempre m’ha semblat impossible poder vindre, però he tingut la sort de que la meua filla m’animava molt a que ho intentara, i el curs passat vaig decidir apuntar-me per vore com m’anava. La veritat, és que estic d’allò més contenta i amb moltes ganes de jubilar-me per a poder vindre més sovint i poder complir amb tot l’horari dels grups als que m’he matriculat.

Trobe que les classes són molt divertides i interessants. A més el professorat és una gràcia i les fan molt agradables i amenes. Estic aprenent moltíssim i fent noves relacions amb les companyes i companys de classe, que trobe que també és important. Em mantinc més distreta i desperta a seguir aprenent i encara que no puc assistir a l’horari complet, sempre que la feina m’ho permet me’n vaig corrents cap a l’escola.

Gràcies a esta nova experiència i a la persona que em va animar, estic més feliç i m’ho passe mot bé. Fins i tot, he tirat endavant per a escriure-vos per ací, ja que vull animar-vos a totes i a tots, sense importar l’edat que tingueu, per a que vingueu ja que seguir aprenent ens fa molt de bé sobretot a la gent que anem fent anys.

Si ho proveu no s’arrepentireu, doncs s’emportareu nous aprenentatges i coneixereu molta gent. Mai és tard per a una primera vegada!

Dibuix: Juan Belda Javier

La **recepta *bio* de trufes** de xocolata que preparem a casa. Hui vull compartir amb vosaltres un xicotet secret de cuina que estic segur us va a encantar.

De vegades en casa preparem **trufes de xocolata i dàtils**, un **postre** únic, **riquíssim** i molt saludable.

Ens agraden tant que he pensat que seria injust no compartir aquesta deliciosa **recepta “bio”**.

Us assegure que us fascinarà a tots. Èxit **garantit!**
A més d’estar boníssimes i ràpids de preparar (excel·lents per a dur a casa dels amics, perquè també són fàcils de transportar) aquests dolços estan elaborats amb productes **naturals** molt **saludables**. Aquestes **trufes** tornen boges les **papil·les gustatives** més exigents.

Ingredients

- 1 cullerada sopera de *cacao* en pols (sense sucre)
- 10 dàtils posats a remulla en aigua calenta durant uns 30 minuts.
- 2 cullerades soperes d’ametlla molta o triturada.
- Una cullerada sopera d’oli verge de coco.
- un pessic de sal.
- coco ratllat.

Podeu trobar tots aquests ingredients fàcilment en les tendes i supermercats.

Elaboració:

Mescla tots els ingredients, menys el coco ratllat, en una batidora.

Una vegada obtinguda una pasta homogènia forma les trufes fent unes boletes o una campana amb les mans.

A continuació passa-les per la ratlladura de coco i unta-les com si feres una costra. I... ”voilà”! Ja estan!

Eixa és tota la faena que donen. A més, un altre avantatge de no cuinar res, és que els seus nutrients romandran intactes durant més temps.

Aquests trufes són saciants i de gran aportació energètica. Estan plenes de greixos saludables (coco i ametlla) i fibra (dàtils).

Els àcids greixos de cadena mitjana del coco asseguren un funcionament òptim del cervell i alentir el deteriorament cognitiu (per exemple: l’Alzheimer)

Els àcids greixos del coco van directament al fetge i són metabolitzats per produir energia. El cos no els emmagatzema en les reserves de greix (cuixes, abdomen, natges...) a diferència d’altres tipus de greixos que consumim.

Els dàtils també aporten energia immediata per fer treballar els músculs, i a més son rics en fibra i per tant regulen el trànsit intestinal.

I per últim, els greixos també son saciants, així que serà suficient menjar-ne sols una o dues.

Això fa que siga una postre dolça indicada per a perdre o almenys mantenir el pes.

El consell que et donem es que les conserves en la nevera abans de servir-les. Estaran més fermes a l’hora de menjar-les.

A la vostra salut!!

Dibuix: Amparo Martínez Pardo

La con-inspiració freireana: Paulo Freire, el seu temps i la seva vigència¹

Jorge Osorio-Vargas, Universidad de Valparaíso, Xile i Associat al Programa d'Educació de Persones Joves i Adultes de la Universidad de Playa Ancha, Xile. Membre de GIPE-CEAAL.
Traducció: Manuela Fuentes

El tema que desitge compartir en esta ponència, és la vigència de les contribucions de Paulo Freire a l'educació política dels moviments socials llatinoamericans. Faig esta presentació des de la meua pròpia experiència com a educador-investigador i tenint en compte el que tot açò ha implicat, des dels anys 70 fins a l'actualitat, els debats al voltant del pensament i l'obra de Paulo Freire en el meu propi país i a Amèrica Llatina. Llavors ha d'entendre's que esta presentació estiga basada des de la meua pròpia experiència, en la forma, en el pensament i de la presència-testimoni de Freire, experiències viscudes a Xile.

Un altre marc important que expose és el context sanitari, social i existencial generat per l'impacte de la pandèmia del covid-19. Esta ha despullat situacions límits en la cura de les vides de les persones, de les comunitats i del planeta. Ha posat de manifest, una política necròfila encoratjada pel capitalisme neoliberal, un “capitalisme amb desposseïció”, font d'una crisi de civilització o d'esgotament terminal d'una època, usant una expressió del mateix Paulo Freire, d'un capitalisme expropiatori dels béns comuns culturals i naturals.

Parlar de la contribució de Paulo Freire a l'educació política dels moviments socials llatinoamericans, exigeix una reflexió prèvia sobre el desenvolupament de la cultura política i dels propis moviments socials llatinoamericans en les últimes dècades. Diem això, perquè el pensament freirià és una expressió cultural de la política i de les formes que adquirixen els processos d'organització popular, sota els paradigmes de l'esquerra predominant en les dècades a dalt assenyalades.

Dibuix: Àngela Escribano Martínez

No obstant això, cal assenyalar que Freire no va ser un simple epifenomen de la política d'esquerra. Va ser sense discussió, l'expressió d'una construcció social i pedagògica profundament arrelada en les pràctiques polítiques i culturals, que van generar les mobilitzacions de comunitats i organitzacions de base i que van posar de manifest els problemes de les comunitats minoritàries, i la seua història, i, com van superar els entrebancs presentats per a aspirar a conduir reformes polítiques substantives i una refundació pedagògica de l'imaginari de l'esquerra.

No obstant això, no voldria referir-me només a l'impacte d'eixe esdeveniment decisiu que va ser la revolució cubana perquè, en el caràcter fundacional de la pràctica i del pensament de Freire treballen i conviuen dos vessants de caràcter socioeducatiu i crítiques: *La teoría de la Descolarización* d'Iván Illich, desenvolupada des del seu centre d'estudis en Cuernavaca a Mèxic i *l'Epistemología de la investigación acción participativa*, desenvolupada per Orlando Fals Borda a Colòmbia.

En el cas d'Illich es tracta d'una crítica als dispositius i, a les estructures institucionals polítiques i pedagògiques dels sistemes escolars, en el marc d'una crítica radical a la forma de reproducció capitalista que condueix a Illich a una pràctica llibertària. Pràctica associada, a la necessitat que els grups subordinats, creen les seues pròpies educacions com a expressió de convivencialitat; però mostrant resistència a tota forma de socialització imposada per les institucions de control i de disciplina de la modernitat capitalista.

Freire constel·la el marc de pensament crític llatinoamericà (després enriquit per la teologia i la filosofia de l'Alliberament de Gustavo Gutiérrez, Leonardo Boff i Enrique Dussel, entre altres intel·lectuals i activistes) a través d'una “teoria de la problematització política” que es fonamenta en un exercici dialògic-pedagògic des de les comunitats subordinades, on es promou el desplegament - la detonació - de les forces culturals i espirituals dels pobres, dels desposseïts, dels llauradors-es i dels treballadors-es que construeixen els seus processos d'emancipació a través d'accions culturals “com a Poble”, anunciant “la seua” paraula com a subjectes històrics i que fan història.

Així doncs, Illich a tot açò ho anomena “el vernacle” és a dir tot allò que no s'aconsegueix en el mercat, sinó que es distribueix gratuïtament, de la reciprocitat, de l'intercanvi, de la conversa.

Freire construeix, en efecte, una pedagogia fonamentada amb l'aproximació, la conversació comunitària, gratuïta, deliberativa i oberta a construir nous mons. Estos plantejaments porten a Freire a qüestionar l'escola existent com una manifestació d'una educació bancària, d'una banda, i a la política tradicional de l'esquerra com a exercici vertical i potencialment autoritària, per una altra. La seua obra, ha estat vinculada amb una actuació concreta, com ho demostra el seu treball per les reformes agràries i els processos d'organització de la comunitat agrícola i de la gent que viu als nuclis urbans marginalitzats a Xile i des d'eixe camp, construeix el seu pensament.

Freire va ser protagonista d'un fantàstic conjunt de situacions, inspirades estes, per polítiques i corrents intel·lectuals que van tindre una dimensió epistemològica. Freire i Fals Borda, a partir de les seues investigacions van configurar les primeres experiències de l'acció participativa, amb la finalitat, d'enfortir la capacitat d'elaborar nous marcs conceptuals per a comprendre i promoure la democratització del coneixement i la distribució social del poder.

Allò que és popular i senzill, per a este grup d'intel·lectuals és un camp que genera alternatives i nous modes de conèixer la complexa realitat de les classes socials més desfavorides. Són una font potencial de moviments socials transformadors que transiten (no sense tensions) al costat de partits d'esquerra, sectors intel·lectuals reformistes, nodrits pel capitalisme provinent del marxisme europeu, comunitats cristianes alliberadores i lligues rurals.

Freire, va influir en la nostra generació d'educadors-es, ensenyant-nos una nova manera de pensar i practicar l'educació i les seues dimensions polítiques i pedagògiques amb una perspectiva humanista, de profund arrelament en la vida, en les cultures i en els sabers propis del món popular; des d'una actitud de rebel·lió espiritual i política davant l'opressió i la no llibertat dels exclosos i excloses. Esta indignació moral que Freire ens transmet, és font nutrent de la seua interpretació que trenca amb una visió positivista de la realitat social i així genera coneixements des dels dilemes als que tot educador i educadora, s'enfronta quan treballa en el món dels oprimits. La seua metodologia es fonamenta en una crítica a un capitalisme necròfil. No podrà existir una educació alliberadora sinó és des d'una política *biofílica*, és a dir una política amb completa connexió amb la natura i altres formes

¹ Este text és una versió escrita de la ponència que presentara l'autor en la Roda de Diàleg N° 3 titulada “La Presència de Paulo Freire a Amèrica Llatina”, afavorida per la Càtedra Paulo -Brasil Freire de la Universitat Federal Rural de Pernambuco, en 03 de maig de 2021. S'han mantingut les característiques pròpies d'una presentació oral.

de vida. L'educació ha de ser una educació de l'emergència dels i les que estan submergits-es, invisibilitzats-es, dels i les sense veu.

Freire és un pensador de la parla lliure i comunitària. Afirmar que ens eduquem en “cercles”, en comunitat. Això, permet entendre la crítica de Freire a la *bancarització* (procés en que l'educador deposita continguts en les ments dels estudiants) en els moviments socials quan es produeix l'apropiació d'un fet social o cultural.

La seua tesi va ser la dels moviments socials horitzontals, proveïts de recursos per a un diàleg reflexiu: així, només així, s'evitarà tant l'activisme buit no reflexiu com l'il·luminisme avantguardista i autoritari.

La política en Freire està associada a un “projecte d'humanitat” perquè homes i dones transiten de “jectes” a “projectes”. És a dir passar d'estar dirigits i determinats, a ser els constructors de les nostres vides; amb capacitat d'identificar “les situacions límits i obstacles que el sistema dominant col·loca, per a impedir el continu desplegament dels éssers humans per arribar a fer més”.

Així doncs, amb esta dinàmica, els moviments socials anunciarien, com a condició de viabilitat històrica i ètica, un projecte de Vida Plena, biofílic i comunitari.

En el seu centenari, la lectura de Freire ens planteja el desafiament de seguir un “Freire global des del Sud”, recreat des dels moviments de recuperació de les memòries populars i dels sabers llauradors i indígenes, i de les classes socials i polítiques emergents que davant les crisis s'activen, gràcies a la creació d'un projecte de Vida, formant comunitats d'aprenentatge global. Així doncs, configurar un camp polític alternatiu, rebel, insubmís, amb comunitats pedagògiques crítiques, obertes al gir epistèmic feminista, ecologista, de les ciències ciutadanes, de l'ètica hospitalària de la Cura i de les pedagogies del sentir-pensar-actuar-viure de les nostres comunitats vernacles.

Dibuix: Mª Inmaculada Llácer Carpio

Vicentica Blasco, la història d'una dona socarrada.

Família Sanchis-Blasco

La història d'un país o d'una ciutat que s'estudia en les aules nomena reis, nobles, polítics, militars, terratinents, rics burgesos, però són poques les persones del poble, la història de les quals passa a ser la història del llibre d'escola.

Alguns personatges que de cap manera formen part de l'elit que encapçala titulars en els llibres de text, per alguna anècdota que la gent la utilitza de manera burlesca per a descriure situacions posteriors, passen al llenguatge popular en forma de frase feta. És el cas del xativí Francesc Camot, un roder de poca *monta* que acabà penjat per la justícia perquè les coses se li anaren entortellant. Així hui en dia acabar com Camot és acabar les coses malament, lluny de l'objectiu que es tenia en un primer moment.

Però jo vull parlar-vos hui d'altra persona nascuda a Xàtiva, Vicentica Blasco, casada amb Juan Sanchis que era guàrdia civil. El matrimoni hagué d'emigrar a Benifaió, poble on el jove guàrdia civil tenia la nova destinació.

Encara que en aquella segona meitat del segle XIX ja hi havia tren que comunicava els dos pobles, no hi havia servei de rodalia que fera factible anar i tornar cada dia a Xàtiva.

Vicentica i Juan tingueren huit fills en total, sense poder-ho assegurar-ho del tot tres foren xics i cinc foren xiques. Encara que Juan arribara a ser cap de la guàrdia civil, en casa la que manava era Vicentica, que tenia prou de caràcter. Juan va morir primer i Vicentica va ser molt longeva arribant a conèixer a molts dels seus besnets, dos d'ells ma mare Amparo i mon tio Paco.

A la vellesa quan ja no es podia valdre's era cuidada per quatre de les seues filles, la cinquena Leonor, la meua besàvia, va morir molt jove. Ma mare em contava que recordava a la seua besàvia Vicentica quan cada primer de mes la pujaven dalt d'un carro per a dur-la a ca la filla que se n'ocupava de la seua cura durant la posterior trentena de dies. Era quan Vicentica Blasco es posava a cantar la copla “*la falsa moneda*” “*que de mano en mano va y ninguna se la queda*”.

La meua iaia Amada feia torrons de gat, seguint la recepta de la seua iaia Visantica i en casa encara els continuem fent, per a Nadal. Com que en Benifaió no celebren les *catalinetes*, supose que aquesta tradició de fer

torrons i cantar “*les catalinetes juguen a boletes*” per al 25 de novembre deixaria de fer-se poc després del trasllat dels meus rebesavis.

Ja no conec a ningú que haja viscut de prop aquesta història, i per això vos la conte perquè quede constància que ha passat en la revista de la nostra escola, ja que mai estarà redactada en un llibre d'història.

Tots Sants o Halloween o un barreig dels dos

En els últims 15 o 20 anys observem com abandonem tradicions festivo-religioses d’arrel cristiana, catòlica i europea i les canviem per festivitats Nord-americanes o anglosaxones. O fem un “*remix*” segons com ens convinga i/o sobretot convinga al sistema de mercat global. El que és ben cert que tot açò any rere any és més evident i estes noves festes o la mescla d’elles ha vingut per a quedar-se.

Preguntem al nostre alumnat com passen o que fan el dia de Tot Sants i sovint hi ha confusió amb el que es celebra el dia 1 Tot Sants i el dia 2, dia dels Sants difunts, dia mundialment conegut pel “Dia dels morts” a Mèxic.

Alumnat de Base matí i de Ges1 matí han explicat que fan eixe dia ja que és festiu.

Tot Sants. Marisa Martí Blesa

A la meua família tenim una tradició que complim, tradició que ja feia la meua besàvia. La nit del 31 d’octubre, amb la família i amics preparem un sopar especial.

Després de sopar tots junts ens posem a vore la tele, abans feien teatre però ara hi ha moltes cadenes i plataformes de televisió i veiem pel·lícules de por. Mengem roses i llepolies.

A les 12:00 de la nit encenem tots junts un ciri i el deixem encès tres dies.

A l’endemà dia 1 de novembre, anem al cementiri a portar un ramell de flors a la filla de la meua iaia que va faltar i ara també li’n portem un al meua iaio.

Al tornar del cementiri parem en alguna pastisseria de Xàtiva i comprem dolços per a després de dinar i així celebrem nosaltres Tots Sants.

Dibuix: Antonio Benito Miñana

Com celebre Halloween. Adrián Gascó Palomares

Un dia perfecte de Halloween per a mi, és alçar-me de bon matí, desdejunar amb la meua parella i anar de compres per a decorar la casa. Comprar carabasses i cistelles amb llepolies per a quan vinguen els xiquets i xiquetes del barri a picar a la porta disfressats i diguen “trick or treat” donar-los un grapat de llepolies.

Ens agrada també anar a la fira de Cocentaina, passejar pels seus carrers, olorar les paradetes de menjar, sopar per allí i després tornar a casa.

Per últim quan arribem a casa, fem roses, castanyes torrades i llepolies i seiem al sofà a vore pel·lícules de Harry Potter.

Dia de Tots Sants. Dorina Novac-Chibzii

El dia de Tots Sants, en la República de Moldàvia coincideix amb la setmana després de Pasqua.

En este dia, juntament amb la família anem al cementiri. Allí ens reunim també altres parents. Tots porten alguna cosa per a donar-li-la a l'ànima del difunt. Per exemple. Un pot ple de dolços, una toca o mantó un ciri, una tassa, un plat... Quan tot està enllestit el sacerdot, s’acosta a la tomba i llig els noms dels difunts que allí estan i es fa una missa en el seu record.

A continuació, els familiars es donen els uns als altres allò que han portat com a ofrena dient: De part de l'ànima del difunt (i es diu el nom) i es posa tot damunt la tomba i es compartix tot el que s’ha portat passant el dia allí.

Així és com es celebra Tots Sants en Moldàvia, el seu nom allí és: *Pastele Blajinilos*.

Dibuix: Antonio Benito Miñana

L’1 de novembre. Samira Abjiou i Maryame Naamaoui

L’1 de novembre, no té un significat religiós per a mi. Els musulmans no celebrem este dia, ja que no té relació amb cap festivitat islàmica. Els musulmans tenim un dia a la setmana, és el divendres, anem al cementiri i visitem als nostres familiars que han mort, fem ofrenes i resem per ells.

Tots Sants. José Antonio Trujillo

El dia de Tot Sants, és una celebració cristiana, més en concret de l’església catòlica. Al segle ix, el papa Gregori IV va establir l’1 de novembre com el dia de Tots Sants, una festa per recordar els difunts amb oracions i la visita als cementiris.

Tots Sants. **Manuela Faus Olaminos**

El dia 1 de novembre és un dia senyalat al calendari com a festiu. Esta celebració és molt important en el països de tradició cristiana i catòlics. En este dia s'honora al morts i les famílies ofrenen flors i misses als seus difunts. Encenen també ciris com a senyal de llum i es visiten els cementiris més que cap altre dia de l'any.

L'1 de novembre.

Jonatan Cano

El dia 1 de novembre, és el dia de Tots Sants. Este dia tinc per costum acompanyar al meu iaio al cementiri a portar flors i visitar a ma iaia, que tristament va faltar fa ja nou anys.

Netegem la làpida i li posem flors, la recordem i sentim com l'estimem, després anem a dinar i passem el dia junts.

1 de novembre. **Miriam Barberá Montell**

El meus pares són protestants i jo no he viscut esta celebració/tradició. No obstant, respecte totalment els ritus que es segueixen al visitar als difunts i arreglar les seues tombes.

Halloween. **Cristian García Valero**

El dia 31 d'octubre en Amèrica del nord es celebra esta festa. Es tracta de disfressar-se d'allò que més t'agrada. De nit els xiquets van disfressats i van per les cases, truquen a la porta i et diuen *“Truco o Trato”* i les ames i amos de les cases els donen caramels i llepolies. Es celebra esta nit, perquè antigament creien que espantaven als fantasmes i mals esperits.

Hui en dia es celebra també a Espanya i a Europa. Al dia següent dia de Tot Sants, 1 de novembre ací a Espanya portem flors als cementiris.

Personalment no he eixit a cap lloc i he estat de dol per tot el que ha passat en la Dana a València.

La festa de tots Sants. **Vanessa Vásquez Zapata**

L'1 de novembre és una data senyalada, es dedica a recordar als sers estimats que ja no estan entre nosaltres. S'adornen els nínxols amb flors i el cementiri està més bonic que mai. Es fan misses i actes de record.

Hi ha qui no comparteix esta tradició. En el meu cas, experimente este dia, igual que un altre, però respecte les creences de les altres persones.

Dibuix: Amparo Bosca Morant

1 de novembre. **Toni Gómez Nava**

L'1 de novembre dia de Tots Sants, és una dia molt especial per a moltes persones, ho celebren anant al cementiri a resar i recordar als seus sers estimats que ja no estan ací.

Normalment jo sempre vaig al cementiri i pose flors, concretament porte roses. Però per a ser sincer diré que moltes vegades malgrat respectar la tradició i el que significa, se'm passa i se m'oblida anar, però no recordar a les persones que ja no estan ací.

*Dibuix:
Manuel Valls
Chornet*

Dibuix: Concepción Sirera Tomás

Was it negligence, arrogance or irresponsibility?

Rafaela Albero and Maria Roser Llopis

Dibuix: Ainhoa Morant Molina

On October 29th the most terrible disaster ever recorded in the history of our area (País Valencià) happened as there were more than 116 missing people and 224 human deaths. Besides, thousands of victims lost their clothes, pets, houses, etc.

What was the reason of this catastrophe? Why were the warnings of scientists and expert technicians (who previously had advised population of this

dangerous situation with precise weather forecasts and their chaotic consequences) not taken into account by politicians? Was more important to eat in a restaurant or protect Valencians’ lives? What really happened?

The flood caused the overflow of the Poyo’s ravine area and, as a result, it destroyed roads, cars, bridges, towns, houses, animals and all people’s lives. If the president (or someone from the government) had previously set the alarm (before the tragedy occurred), many people would have been prevented or prepared and, therefore, more lives could have been saved in the devastated region.

Nevertheless, professional specialists are nowadays discussing the usefulness of diverse strategies in order to improve the affected area, but who can recover lost lives?

Poema de Joana Raspall.
Dibuix de Samira Abjiou i Maryame Naamaoui

El raconet de la ciència

Alejandro Miras Balaguer

	Alexander Fleming, el científic que més vides ha salvat. <i>Imatge nobelprizeorg</i>
Naixement	6 d'agost de 1881
Defunció	11 de març de 1955
Nacionalitat	Britànica
Aportació	En 1922 va descobrir la liozima un enzim bactericida que segrega l'ésser humà en llàgrimes, saliva, etc. En 1928 va descobrir per casualitat que un fong segregava una substància que destruïa bacteris que posteriorment anomenà penicilina.
	Va rebre el Premi Nobel de Medicina i Fisiologia en l'any 1945.

Imatge ok diario

Mireia Navalón Climent

	Pierre Curie, el primer en formar un brillant equip d'investigació científica mixte. <i>Fotografia nobelprize.Org</i>
Naixement	15 de maig de 1859
Defunció	19 d'abril de 1906
Nacionalitat	Francesa
Aportació	MAGNETISME: En 1881 descobriment junt al seu germà de la piezoelectricitat llei curie, relació entre temperatura i magnetisme FÍSICA NUCLEAR: Junt a la seua esposa Marie Curie, descobriment del radi i del poloni FÍSICA TEÒRICA: Comportament dels cristalls i la simetria en física. Premi Nobel de Física en 1903 per les seues investigacions sobre la radiactivitat.

Los premios Rei Jaume I, unos grandes desconocidos. Ricardo Montagut Huguet

Los premios Nobel son los premios más prestigiosos y conocidos del mundo en los que cada premiado recibe once millones de coronas suecas que al cambio en euros suponen casi un millón de euros. Los segundos premios con más dotación son los Rei Jaume I con una dotación de cien mil euros, cosa que mucha gente desconoce a pesar de ser muy próximos a nosotros.

Los premios Rei Jaume I son unos galardones que entrega la Fundación Valenciana Premios Jaume I junto con la Generalitat Valenciana, con el fin de acercar la ciencia y las empresas para promover el avance científico y el emprendimiento en nuestro país.

Los premios Rei Jaume I nacieron en el año 1989 y son de convocatoria anual.

La ceremonia de entrega se celebra cada nueve de octubre en la Lonja de mercaderes de la ciudad de Valencia, un edificio declarado patrimonio de la humanidad por la UNESCO.

Las disciplinas premiadas son la investigación básica, economía, investigación biomédica, investigación clínica, salud pública, nuevas tecnologías, emprendedores y la protección del medio ambiente.

Cada año el jurado, por los que han pasado más de 55 premios nobel, declara un tema de interés general. En el 2024 la declaración del jurado, fue la Albufera de Valencia. El propio ayuntamiento de la ciudad pidió ya en el pasado que este entorno natural fuera reconocido como “Reserva de la Biosfera” con el fin de conservar su diversidad biológica y ofrecer medios de subsistencia sostenibles a las comunidades locales.

Uno de los premiados en el presente año ha sido el científico catalán Antonio Acín dal Maschio, doctor en Física Teórica e ingeniero en Telecomunicaciones. Ha sido premiado por su revolucionaria contribución en el campo de la información cuántica y la certificación de números aleatorios.

Imagen de Premios Rei Jaume I

L'alegria del Centre

Dibuix: Àngela Escibano Martínez

Dibuix: Paco Candelas

Dibuix: Paco Candelas

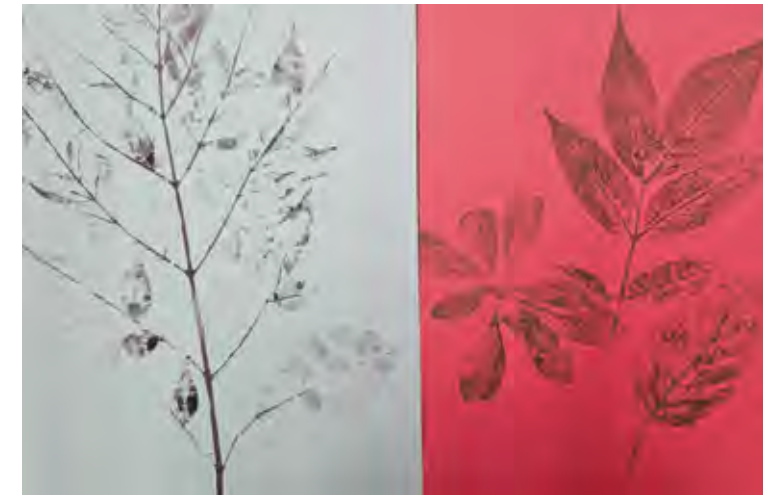
Dibuix: Eva Chovancova

Dibuix: Mercedes Maset Sancho

Dibuix: Eva Chovancova

Dibuix: Clotilde Beltrán Climent

Dibuix: Mª Inmaculada Llacer Carpio

Dibuix: Mª José Palop Cucarella

Dibuix: Francesc Úbeda Bataller

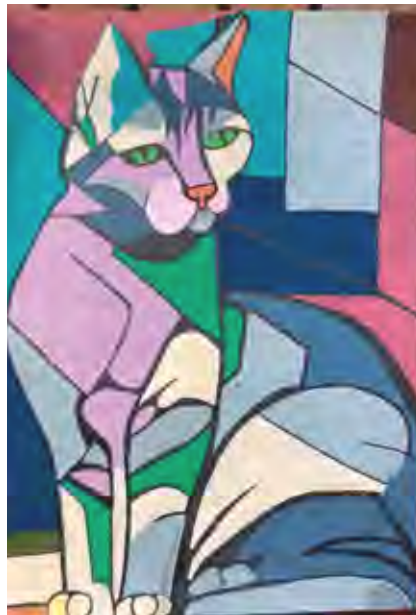
Dibuix: Amparo Martínez Pardo

Dibuix: Xavier Montagut Moncho

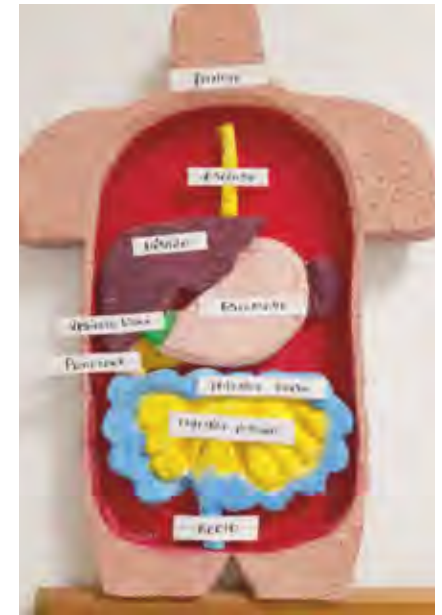
Dibuix: Nieves Soler Sánchez

Dibuix: Carmen Roca Fernández

Dibuix: Joaquin Sanchis Guzmán

*Treball de l'aparell digestiu
fet per Vanessa Vásquez*

l'ullal 41

tercera època

revista del cpfpa
francesc bosch i morata
xàtiva
gener 2025

